

Bộ công cụ tính giá thành theo đơn hàng

Tài liệu thực chiến ERP • AI-X — ai-x.vn • Cập nhật 2026-08-18 02:08:56

Phiên bản PDF miễn phí — liên hệ AI-X để nhận bộ biểu mẫu điền sẵn & tư vấn lộ trình.

Vì sao xưởng may không bao giờ biết mình lỗ ở đơn nào?

Một chủ xưởng may ở Bình Dương từng cho tôi xem sổ sách cuối năm: doanh thu tăng 22%, nhưng lợi nhuận gần như không tăng. Khi tôi hỏi "đơn nào đang lỗ?", câu trả lời là "không rõ, chung chung là giá công rẻ quá". Đó chính là căn bệnh kinh niên của ngành may Việt Nam: biết lãi lỗ theo năm, nhưng không biết lãi lỗ theo từng đơn hàng.

Sự thật sau khi truy xuất dữ liệu 6 tháng của xưởng này: 4 đơn hàng FOB đang âm biên gộp mà phòng kinh doanh vẫn tưởng là đơn "khá", vì chi phí hao hụt vải, giờ công chạy lại (rework) và overhead đều bị gộp chung vào một cái bẫy tên là "chi phí sản xuất trong kỳ". Đơn lỗ bù đắp đơn lãi mà không ai biết để đàm phán lại giá, siết định mức hay từ chối những đơn tương tự.

Bộ công cụ này đi kèm SOP SOP-TM-5860 — Tính giá thành theo từng đơn hàng sản xuất (order costing), thiết kế riêng cho ngành may mặc, giúp bạn gom toàn bộ chi phí về đúng mã đơn hàng và chốt biên gộp thực tế của từng đơn — kể cả khi bạn vẫn đang quản lý bằng Excel.

Giá thành theo kỳ hay theo đơn hàng — khác nhau một trời một vực

Hầu hết doanh nghiệp may mặc Việt Nam bắt đầu bằng kế toán tài chính: cộng hết nguyên phụ liệu xuất trong tháng, cộng hết lương chuyên, chia cho tổng số áo may — ra giá thành bình quân tháng. Cách này đủ để báo cáo thuế, nhưng hoàn toàn vô dụng để ra quyết định kinh doanh, vì nó giấu đi biến động giữa các đơn hàng: đơn áo jacket nhiều chi tiết tốn 3 lần công áo polo, đơn vải đắt hao hụt cao, đơn rework thuê ngoài... tất cả bị trộn thành một con số trung bình êm đềm.

Câu trả lời được	Tháng này lãi/lỗ bao nhiêu	Đơn nào lãi, đơn nào lỗ, lỗ vì cái gì

Hao hụt vải	Tan vào giá thành chung	Về đúng đơn, so sánh với BOM ngay khi xả vải
Giờ công chuyển	Chia đều theo sản lượng	Ghi theo mã đơn, biết ngay chuyển nào chạy kém hiệu suất
Overhead	Phân bổ cảm tính cuối tháng	Phân bổ theo giờ chuyển thực tế của từng đơn
Rework / gia công lại	Thường bị bỏ quên	Tính thẳng vào giá thành đơn gây ra rework
Thời điểm biết kết quả	Sau khi sổ sách tháng đóng (15–20 ngày)	Ngay khi đơn hoàn thành, thậm chí theo dõi giữa kỳ

Với doanh nghiệp nhận gia công CMT, costing theo đơn còn quyết định sống còn khi đàm phán giá công với brand: bạn không thể trả lời "giá công này thấp hơn chi phí thực của tôi 4%" nếu không có số liệu theo từng đơn.

Công thức gốc và bốn cái bẫy kinh điển

Giá thành một đơn hàng may mặc chỉ gồm 5 thành phần — đơn giản vậy thôi, nhưng 20 năm triển khai ERP cho các xưởng may, tôi thấy gần như xưởng nào cũng rơi vào đúng 4 cái bẫy sau:

Giá thành đơn hàng = Nguyên phụ liệu thực dùng (gồm hao hụt) + Công trực tiếp theo mã đơn + Overhead phân bổ theo giờ chuyển + Gia công ngoài (thêu, giặt, in) + Chi phí rework

- Bẫy 1 — Hao hụt "ai cũng chấp nhận": hao hụt vải chuẩn 2–3% cho dệt kim, nhưng nếu không đo từng đơn thì xưởng đang âm thầm chạy ở 4–5%. Với đơn 500 triệu vải, chênh 1,5% là mất 7,5 triệu — trừ thẳng vào biên.

- Bẫy 2 — Công trực tiếp không về đúng đơn: công nhân một ca may 3 mã đơn, nếu bảng chấm công chỉ ghi "ca thường" thì cuối tháng phải chia mò. Giờ công phải ghi theo mã đơn ngay từ đầu ca.

- Bẫy 3 — Overhead phân bổ cảm tính: chia overhead theo doanh thu hay theo số áo đều sai lệch mạnh. Cách đúng: phân bổ theo giờ chuyển thực tế — đơn tốn nhiều giờ máy thì gánh nhiều overhead hơn.

- Bẫy 4 — Quên rework: 180 áo thêu lỗi gửi NCC sửa lại, 1,2 triệu tiền sửa không ai tính vào đơn hàng nào cả. Nhỏ nhưng tích tụ dần, và che giấu vấn đề chất lượng của nhà cung cấp.

Sơ đồ dưới đây tóm tắt nguyên lý cốt lõi: mọi dòng chi phí phải tìm được đường về đúng một mã đơn hàng, và mỗi dòng chi phí phải có "chìa khóa" là mã đơn ngay từ khi phát sinh — không phải đến cuối tháng mới đoán.

Mọi dòng chi phí phải về đúng MÃ ĐƠN HÀNG Kho NPL — xuất theo mã đơn Vải + phụ liệu + hao hụt so BOM Chuyển may — ghi công theo ca Giờ công trực tiếp gắn mã đơn Overhead xưởng Phân bổ theo giờ chuyển thực tế NCC thuê / giặt / in Gia công ngoài + chi phí rework GIÁ THÀNH ĐƠN HÀNG #PO-2417 KHÓA = MÃ ĐƠN NPL + Công + OH + Gia công ngoài + Rework Biên gộp thực của đơn Doanh thu – Giá thành thực So với biên khi báo giá Chênh lệch → hành động ngay Siết định mức · Đàm phán lại giá · Đánh giá NCC · Từ chối đơn lặp lại Nguyên lý order costing: chi phí không có mã đơn = chi phí mất kiểm soát Hình 1 — Dòng chi phí về đúng mã đơn hàng: bốn nguồn chi phí, một chìa khóa duy nhất

Bộ công cụ đi kèm SOP-TM-5860: 6 biểu mẫu, dùng đúng lúc

Bộ công cụ dưới đây không phải danh mục biểu mẫu để "có cho đủ" — mỗi tờ giải quyết đúng một điểm rõ ràng chi phí tôi gặp đi gặp lại trong các xưởng may. Bảng gốc của SOP chỉ liệt kê tên và tần suất; ở đây tôi bổ sung ai

dùng, khi nào và lỗi thường gặp để bạn triển khai được thật:

1	Template tập hợp chi phí đơn	Mỗi đơn (mở ngay khi nhận PO)	Kế toán giá thành / Merchandiser	Mở sau khi đơn chạy được nửa chừng — chi phí đầu kỳ đã kịp thất lạc
2	Bảng hao hụt NPL so BOM	Mỗi đơn, ngay khi xả vải xong	Kho vải + QC	Chỉ ghi số kg sai, không phân tích nguyên nhân (liệt cắt, vải lỗi, thừa định mức)
3	Bảng ghi công theo đơn	Theo ca, mỗi chuyển	Quản đốc chuyển	Ghi giờ ca chung chung, không tách theo mã đơn đang chạy trong ca
4	Sheet chốt giá đơn	Khi đơn hoàn thành	Kế toán giá thành	Chốt trước khi hàng trả về rework — phải khóa sau khi QC cuối xong 7–10 ngày
5	Báo cáo biên theo đơn	Mỗi kỳ (tuần/tháng)	Giám đốc sx + Kinh doanh	Chỉ xem tổng, không soi top 5 đơn biên thấp nhất để truy nguyên nhân
6	Hồ sơ khiếu nại rework NCC	Khi phát sinh lỗi NCC	QC + Purchasing	Không lập hồ sơ đòi bồi thường → chi phí sửa im lặng vào giá thành đơn

Ba nhóm biểu mẫu phía sau — Template dữ liệu chuẩn, Bảng KPI và Checklist — được giữ nguyên theo SOP và tôi sẽ hướng dẫn cách dùng trong các phần tiếp theo, gắn với quy trình chốt giá thành.

Quy trình 5 bước chốt giá thành một đơn hàng

Trình tự dưới đây là "xương sống" của SOP-TM-5860. Nguyên tắc xuyên suốt: gom chi phí tức thời, chốt chỉ một lần, hành động ngay khi chênh lệch — không đợi cuối tháng.

1Mở bộ tập hợp chi phí đơn
Ngày nhận POM
Mọi chi phí có mã đơn từ ngày 12
Đo hao hụt NPL
so BOM
Khi xả vải xong
Vải thừa về kho,
phân tích nguyên nhân
3Ghi công theo mã đơn
Mỗi ca, mỗi chuyển
Giờ công tách theo mã đơn
trong ca
4Phân bổ overhead
theo giờ chuyển
Cuối mỗi kỳ
Đơn giá OH/giờ × giờ thực của đơn
5Chốt giá thành — biên

& hành động Khi đơn hoàn thành Biên thấp hơn dự kiến = phải có hành động Chốt một lần, khóa sheet — số chốt là số thật, không "dựng" lại theo cảm xúc Hình 2 — Quy trình 5 bước của SOP-TM-5860, từ ngày nhận PO đến khi chốt biên

Bước 1 — Mở bộ tập hợp chi phí ngay khi nhận PO. Tạo mã đơn nội bộ (ví dụ PO-2417), mọi phiếu xuất kho, phiếu ghi công, hóa đơn NCC từ đây đều phải gắn mã này. Bước này tốn 10 phút nhưng quyết định 90% chất lượng số liệu. Bước 2 — Đo hao hụt khi xả vải xong: so kg vải thực dùng với BOM $\times$ số lượng, vải thừa nhập lại kho đúng mã để dùng cho đơn tái sản xuất. Bước 3 — Ghi công theo ca: mỗi chuyền ghi rõ mã đơn chạy trong ca; ca nào chạy 3 mã đơn thì tách 3 dòng giờ công. Bước 4 — Phân bổ overhead theo giờ chuyền: lấy tổng overhead xưởng tháng trước chia tổng giờ chuyền ra đơn giá OH/giờ, nhân với giờ thực của từng đơn. Bước 5 — Chốt và hành động: so biên thực với biên báo giá; mọi chênh lệch vượt ngưỡng phải có một hành động cụ thể ghi vào biên bản kỳ.

Case trọn vẹn: đơn 10.000 áo polo từ báo giá đến chốt biên

Số liệu dưới đây là ví dụ minh họa điển hình (đơn vị: đồng, làm tròn đến nghìn) cho một đơn FOB mà cấu trúc tôi gặp nhiều nhất ở các xưởng may xuất khẩu vừa và nhỏ.

Khi báo giá — biên dự kiến 19,6%:

Giá bán (FOB 4,35 USD/cái $\times$ 10.000)	—	1.110.000	100%
Vải pique 240gsm	0,41 kg/cái (gồm hao hụt chuẩn 2,5%) $\times$ 128.000 đ/kg	524.800	47,3%
Phụ liệu (viên cổ, nhãn, chỉ, túi)	13.600 đ/cái	136.000	12,3%
Gia công ngoài (thêu ngực)	9.800 đ/cái	98.000	8,8%
Công trực tiếp	SAM 16 phút $\rightarrow$ 2.667 giờ $\times$ 28.000 đ/giờ	74.700	6,7%
Overhead phân bổ	2.667 giờ $\times$ 22.000 đ/giờ	58.700	5,3%
Biên gộp dự kiến	—	217.800	19,6%

Khi chốt đơn — biên thực chỉ còn 17,7%:

Vải	Hao hụt thực 4,15% $\rightarrow$ 4.166 kg $\times$ 128.000 đ/kg	533.200	+8.400
Phụ liệu	Đúng định mức	136.000	0

Gia công ngoài	Theo hợp đồng	98.000	0
Công trực tiếp	Hiệu suất chuyền 92% → SAM thực 17,4 phút → 2.900 giờ	81.200	+6.500
Overhead	2.900 giờ × 22.000 đ/giờ	63.800	+5.100
Rework thuê NCC	180 áo lỗi × 6.500 đ sửa	1.170	+1.170
Biên gộp thực	—	196.630	-21.170 (-1,9 điểm %)

Điểm mấu chốt không phải con số 21,2 triệu bị mất — mà là bốn khoản chênh lệch đều được quy về đúng nguyên nhân gốc : hao hụt vải vượt chuẩn 1,65 điểm % (do liệt cắt tự do), hiệu suất chuyền chỉ đạt 92% so chuẩn (cần cân chuyền lại hoặc điều chỉnh SAM — kéo theo cả công lẫn overhead tăng), và NCC thuê có tỷ lệ lỗi 1,8% (cần hồ sơ khiếu nại — biểu mẫu số 6). Không có costing theo đơn, cả ba vấn đề này sẽ tái diễn ở đơn sau, và đơn sau nữa.

KPI theo dõi: bốn chỉ số duy nhất bạn cần treo lên tường

Đừng xây dashboard 30 chỉ số. Với order costing, bốn KPI dưới đây đủ để điều hành một nhà máy may cỡ 300–1.000 công nhân:

Biên gộp thực theo đơn / style	(Doanh thu đơn – Giá thành đơn) / Doanh thu đơn	≥ biên báo giá từng đơn	Truy gốc rễ trước khi đơn kế tiếp cùng style mở
Chênh lệch biên dự kiến – thực	Biên báo giá – Biên chốt, theo đơn và theo tháng	≤ 1 điểm %	Siết định mức, đàm phán giá, xem lại cách báo giá
Chi phí rework	Tổng chi phí sửa nội bộ + NCC trong kỳ	Xu hướng giảm từng tháng	Mở hồ sơ khiếu nại NCC, đào tạo chuyền lỗi lặp
Top đơn biên thấp nhất kỳ	Xếp hạng 5 đơn biên thấp nhất	Không đơn nào âm biên	Phân tích nguyên nhân, quyết định nhận/từ chối đơn tương tự

Dashboard giá thành theo đơn — xem mỗi tuần
 Biên gộp thực bình quân 17,7% ▼ thấp hơn mục tiêu 19,5%
 Hao hụt vải bình quân 3,8%
 Chuẩn BOM: 2,5%
 Chi phí rework tháng này 38,4 tr đ ▼ giảm 22% so tháng trước
 Xu hướng biên gộp (%)
 2015 10T1 2T2 3T4 5T6
 Biên dự kiến Biên thực
 Top 3 đơn biên thấp nhất kỳ
 #PO-2382 · jacket-2,1%
 #PO-2417 · polo thuê 12,4%
 #PO-2431 · dress 14,8%
 Hình 3 — Dashboard 4 khối: biên gộp, hao hụt, rework và các đơn cần soi kỹ nhất

Checklist kỷ luật — bốn câu hỏi mỗi kỳ

- Không chi phí chung không rõ đơn: mọi bút toán sản xuất trong kỳ đều truy được về một mã đơn. Còn sót "chi phí chung" là còn chỗ rò tiền.
- Hao hụt ngoài BOM có phân tích: vượt chuẩn 0,5 điểm % trở lên phải có bản phân tích nguyên nhân, không chỉ ghi số.
- Đơn hoàn thành chốt đúng hạn: chốt trong 10 ngày làm việc sau khi QC cuối — chậm chốt là chậm hành động.
- Biên thấp có hành động trong kỳ: mỗi đơn trong "top biên thấp" phải gắn một hành động cụ thể và một người chịu trách nhiệm.

Khi nào Excel là đủ, khi nào phải lên ERP?

Bộ công cụ này thiết kế để chạy được bằng Excel: 6 sheet, mỗi tuần 2 giờ nhập liệu là có dashboard như hình 3. Với xưởng dưới 10 đơn đang chạy song song, đó là điểm khởi đầu đúng — hãy củng cố kỷ luật dữ liệu bằng Excel trước khi tự động hóa, vì ERP không cứu được quy trình lười ghi mã đơn.

Nhưng tôi khuyên các xưởng chuyển lên ERP (Odoo hoặc tương đương) khi rơi vào ít nhất một trong ba dấu hiệu: (1) trên 10 đơn chạy song song, việc gom chi phí thủ công bắt đầu sai lệch và trễ; (2) sheet ghi công theo ca phải nhập lại nhiều nơi, gây tranh cãi lương; (3) cần biết biên đơn trong khi đơn đang chạy chứ không đợi chốt. Lúc đó, các field chuẩn trong Template dữ liệu — mã đơn, NPL thực dùng, công trực tiếp, overhead phân bổ, rework, biên chốt — chính là ánh xạ 1-1 sang các module Manufacturing Orders, Analytic Accounting và Work Centers của ERP, và toàn bộ lịch sử 6 biểu mẫu trở thành báo cáo tự động. Lỗi triển khai tôi gặp nhiều nhất: doanh nghiệp mua ERP rồi mới bắt đầu nghĩ đến costing — hãy làm ngược lại, chuẩn hóa bộ công cụ này trước, ERP chỉ việc cắm vào.

Bắt đầu từ đơn kế tiếp

Đừng đợi đầu năm hay đợi dự án ERP. Chọn một đơn hàng sắp mở, tạo bộ tập hợp chi phí theo đúng 5 bước ở trên, và cam kết chốt biên trong 10 ngày sau khi hoàn thành. Sau 3 đơn, bạn sẽ có câu trả lời cho câu hỏi quan trọng nhất của nhà máy mình: tiền đang rơi ở đâu?

Bộ biểu mẫu đầy đủ (Template tập hợp chi phí đơn, Bảng hao hụt NPL, Bảng ghi công, Sheet chốt giá, Báo cáo biên, Hồ sơ khiếu nại rework) được phát kèm trong SOP-TM-5860 — Tính giá thành theo từng đơn hàng sản xuất. Nếu bạn muốn rà soát lại cách tính giá thành hiện tại của xưởng, đội tư vấn AI-X luôn sẵn sàng trao đổi cụ thể theo từng công đoạn của bạn.

AIX • TƯ VẤN TRIỂN KHAI ERP & AI

Cần bộ SOP này chạy trên hệ thống thực tế?

AI-X thiết kế lộ trình ERP & AI 90 ngày riêng cho doanh nghiệp của bạn:
chuẩn hóa dữ liệu — SOP số hóa — dashboard điều hành.

ai-x.vn/contactus

Tài liệu phát hành miễn phí bởi AI-X (ai-x.vn). Vui lòng không chỉnh sửa nội dung khi chia sẻ lại.